

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І. Ф. Кураса

І. О. Рафальський

НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНЕ
САМОВИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНИ:
ВНУТРІШНІ ЧИННИКИ
ТА ЗОВНІШНІ ВПЛИВИ

Монографія

Київ – 2016

УДК 321.0115 (477) "312"

ББК 66.094 (4 Укр)

Р 26

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України (протокол № 3 від 30 червня 2016 р.)

Рецензенти:

Вакулич В. М., доктор політичних наук, професор

Зварич І. Т., доктор політичних наук, професор

Котигоренко В. О., доктор політичних наук, професор

Рафальський І. О.

Р 26 Національно-державне самовизначення України: внутрішні чинники та зовнішні впливи. – Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. – 480 с.

ISBN *****

Монографія присвячена концептуалізації поняття і розкриттю феномена національно-державного самовизначення України як цілісного, динамічного суспільно-політичного явища, що змінюється й розвивається під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників державно-політичного, соціально-економічного та національно-культурного змісту. Докладно проаналізовано внутрішньо- та зовнішньополітичні чинники впливу на процес національно-державного самовизначення, починаючи з доби Перебудови в СРСР до теперішнього часу. Визначено актуальні напрями суспільно-політичного розвитку України в сучасних умовах.

Видання розраховане на науковців, які досліджують проблеми етнополітології та етнодержавознавства, процеси суспільно-політичного розвитку. Водночас книга може стати в нагоді аспірантам, студентам, всім, хто цікавиться політикою, прагне оцінити актуальні події у цій сфері та спрогнозувати їх розвиток.

УДК 321.0115 (477) "312"

ББК 66.094 (4 Укр)

ISBN *****

© Рафальський І. О., 2016

© Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНА НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ	16
1.1. Концепт національно-державного самовизначення.....	16
1.2. Держава як політичний інститут: історична феноменологія, становлення та зміна парадигм	43
1.3. Концепти та політико-правові характеристики політичної нації	60
1.4. Особливості національно-державного самовизначення в умовах політичної глобалізації	76
Висновки до першого розділу	90
Розділ 2. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ТА ПРОЦЕС СУВЕРЕНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ: 1985–1991 рр.	95
2.1. Україна в період Перебудови в СРСР: державно-політичний статус і соціально-політичні трансформації.....	96
2.2. Український національно-визвольний рух і процеси демократизації в УРСР.....	118
2.3. Становлення державного суверенітету України як результат громадсько-політичного консенсусу	140
Висновки до другого розділу	164
Розділ 3. НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНЕ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ: 1992–1996 рр.	167
3.1. Формування державно-політичних інститутів суверенної України.....	168
3.2. Соціально-економічні та громадсько-політичні процеси в незалежній Україні	198
3.3. Міжнародно-політичне визнання України на тлі геополітичних суперечностей із Російською Федерацією	215
Висновки до третього розділу	236

Розділ 4. УСТАЛЕННЯ ОЛІГАРХАТУ ЯК ДЕСТРУКТИВНОГО ПРОЯВУ ДЕМОКРАТИЧНОГО РЕЖИМУ В УКРАЇНІ: 1996–2004 рр.	239
4.1. Особливості суспільно-політичного процесу в Україні у ситуації маргіналізації національно-демократичного руху	241
4.2. Багатовекторність як прояв національно-державного самовизначення в умовах зовнішньополітичних викликів	276
4.3. Помаранчева революція і розвиток національно-демократичної ідентичності в Україні	304
Висновки до четвертого розділу	328
Розділ 5. НАЦІОНАЛЬНО-ДЕРЖАВНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНИ ТА ПОЛЯРИЗАЦІЯ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ: 2005–2016 рр.	335
5.1. Політико-інституційні суперечності як чинник кризи національно-демократичного розвитку України	336
5.2. Посилення авторитарних тенденцій – виклик українському національно-державному самовизначенню	364
5.3. Консолідація української політичної нації в умовах воєнно-політичної загрози державному суверенітету й територіальній цілісності	385
Висновки до п'ятого розділу	412
ВИСНОВКИ	417
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	424